

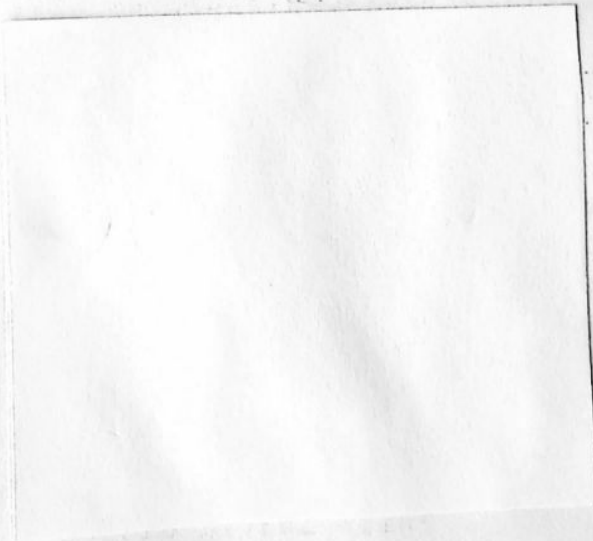
HÅRDERUPS POSTEN

NR. 2.

13. 12. 70

MER OM HÅRDERUPS
TIVOLI

HÅRDERUPS ANDELS BETES FÖRENING

Go'da' i stuan.

Tycker inte ni som jag, att i den skånska hälsningen "Go'da' i stuan" ligger all den värme, trygghet och vänlighet, som finns i det äkta skånska lynnet. Egentligen borde den hälsningen vara obligatorisk i alla nummer av en skånsk lokalpatriotisk tidskrift, som denna. Risken är bara att innehållet i orden ska bli urvattnat och det vore ju verkligen synd.

Nog om detta. Här har ni i alla fall nummer två av Härderupsposten. Jag är överväldigande glad över det stora intresse, som läsarna av nummer ett visade. Dock har det inte inkommit så många bidrag, som jag kanske hade hoppats, men det är verkligen inte för sent ännu, så sätt igång och skriv eller ring.

Tidningen har även fått kritik. Denna har granskats mycket noga och jag försöker givetvis ta hänsyn till den i fortsättningen. Kritik är viktigt och därför emottages sådan tacksamt.

Tyvärr kan Härderupsposten inte spegla stora dagsaktuella händelser i byn. Tyvärr säger jag, ty det har ju inte precis saknats sådana den gångna sommaren och hösten. Innehållet är mera i veckotidningsstil.

Hoppas ni finner något av intresse eller nöje i detta nummer två av Härderupsposten.

Adressen är: Bertil Persson Härderup 3 Vollsjö.

ETT ARBETSBI

En redi kar i starka klär
å stadia träbonna,
mä nävasking som garvad lär,
mä kreg som gir å jor som bär
å singed fritt frå lärt besvär
- e holiars så meed vär,
å de e ont om sanna.

Mils Ludvig Olsson

MER OM HÄRDERUPS TIVOLI.

En av upphovsmännen till 20-talets dansbana i Härderupshult, var Otto Andersson, numera bosatt i Starrarp. Han berättade, en mörk och regnig kväll i höstas, för mig om hur dansbanan kom till, om dess glansdagar och om dess slutliga nedläggelse. Det är hans uppgifter, som ligger till grund för nedanstående rader.

Som styrelse för dansbanan, satt sju av bygdens unga män. Dessa satsade pengar, snickrade banan och utförde allt arbete, som var nödvändigt för att det hela skulle lyckas. Så det var ingen pappersexerciserande styrelse precis. De fick ibland avvärja bråk också. Bråk förresten. Otto Andersson dementerar, att det skulle ha förekommit några större slagsmål, byarna emellan. Däremot var mindre bråk p.g.a. spritens inverkan, vanliga.

Det var inte ovanligt att antalet besökare, en sommarlördag, uppgick till hela 1000 personer. Men det var ju på den tiden, som det fanns ungdom på landsbygden. Ett exempel som belyser detta är, att Starrarps idrottsförening, på den tiden hade både A, B och juniorlag i fotboll.

Det var dock inte bara ungdomar, som besökte danstillställningarna, såsom äf fallet i våra dagar, utan där fanns åldrar mellan 10 och 60 representerade. I nuvarande Sven Valters ställe, fanns under dansbaneepoken en påg i 10-års åldern, vid namn Gunnar Albrektsson. Han traskade ofta inte hem från hultet förrän vid midnatt. Å andra sidan kan bland de äldre besökarna nämnas Mils Olsson, som då innehade gården på Härderup 3:9.

Att Härderupshult var ett verkligt inneställe under 20-talet förstår man, när man får veta att det kom besökare gående eller cyklande, från så avlägsna byar, som Sillaröd Långaröd och Rönås.

Marken, där dansbanan byggdes, ägdes av Per Månsson. Till honom betalades årligen 75 riksdaler i hyra. Per Månssons son, Hilding, minns väl de flesta Härderupsbor fortfarande, eftersom han innehade Härderups affär en längre tid. Vänd.

Genom spelmanspången, som nämndes i Härderupsposten n:r, kunde spelemännen ikassera 20 till 30 kr per kväll.

Trots att landsfiskalen inte hade beviljat tillstånd till att ta inträdesavgift, såldes vid något tillfälle säsongsbiljetter, som kostade 3,50 kr och gällde för hela sommaren. Nämnas kan ju, att inträdesbiljetten till en daastillställning anno 1970, för en kväll, kostar 10 kronor.

Landsfiskalen beviljade, som nämnts, inte tillstånd för våra härderupsungdomar, till att ta inträde eller dansbiljetter. Detta tillstånd gavs emellertid till mannen bakom Nyvångs tivoli i Vollsjö, Oscar Leander.

Detta sägs ju inte med blida ögon här uppe i Härderup, vilket resulterade i att man sommaren 29 trotsade förbudet och tog både inträde och dansbiljett, samt arrangerade artister. Detta resulterade i att de sju i styrelsen stämdes och fick var och en böta 140 kr. Därmed gick den lördagens inkomst förlorad.

Man måste beundra de sju, som höll i trådarna och lade ner ett så stort arbete, eftersom danskvällarna nästan alltid gick med ekonomisk förlust.

Nog om Härderups tivoli för den här gången, men ni som har mer att berätta, skriv till Härderupsposten. Särskilt personliga minnen är av stort intresse.

Har ni tänkt på detta:

Människorna flyr från landet för att i städerna och samhällena förtjäna så mycket pengar att de får råd att hålla sig med stuga på landet.

I nr 1 av Härderupstidningen relaterar B.P intryck från en fotvandring från Vollsjö till Härderup. Åtskilliga längre gjorde jag åren 1911 - 1918, då jag under 6½ år hemsökte Österlen, närmare bestämt trakterna Ystad - Siarishamn. Mitt hem var då i n. Långaröds s:n och för att nå järnväg fick man bege sig till Vollsjö. Till Önnköping hade vi 5 km, därifrån till Vollsjö 18, enligt Bergman, som då farsla posten pr hästskjuts. Hans vägsträcka var längre än nuvarande, beroende på de många krökarna, som vägen gjorde överallt från Önnköping till Frenninge. Jag förkorta vägen genom att gå markledes Önnköping - Farhult skog så rakt som möjligt. Det tog likväl 3 timmar och var svårt nog den mörka tiden. Pågen gick från Vollsjö omkring 9. Vägen Farhult - Vallarum var då en veritabel håldito med vattenfyllda hjulspår och uppskjutande stora stenar. Väl att sidant är ändrat.

B.P såg ju också på växtligheten. Ja, vi ha i Härderup och omgivning c:a 20 slags vedväxter, däribland benved vars giftiga frukter äro dekorativa på inlägg bakom innanfönster. Av de som endast växa på vardera en plats, efter vad jag vet, är aklejruta, ramslök, jordtistel, hixört, nässelklocka, brudborste, vitmåra och dyfräken. Även förekommer ormbär. Däremot saknas vattenklöver och ormrot. Rosendunört och kåltistel, som anses rara, finns i många diken här allmänt.

Vår trakt börjar bli fattigare på så vis, att där det förr lyste från fönster nu är mörkt. Sommartorparna är ju mer eller mindre borta den mörka tiden och en del hus äro raserade, och jag vet ingen som byggt bostad på ny tomt här under de 33 år jag bott där jag bor. Däremot har ju många hus renoverats av "fritidsfolket" och se bra nog ut nu. Någon vän av bostadsförnyelse för pensionärer är jag inte. För den, att få lån, måste de följa långivarens bestämmelser, som medför att låntagaren får skjuta till dubbla lånsumman, vilken får så ofta en hop skulder på gamla dar. Bl.a ska höjden i rummet ökas - gamla människor växa, som vi vet, på längden. Bättre vore om pensionären fick en summa att förbättra för efter egen önskan. Naturligtvis ej mer än han kunde visa med räkning vad det kostat.

Så är det väl bäst att sluta det här, annars blir väl kritiken ännu elakare.

"HUSED"

Rubriken är kanske något dunkelt formulerad. "Hused" är den mest gångbara benämningen på "tillhället" för den unga generationen i Härderup och Starrarp. De flesta förstår väl att jag menar det nu så vackert rödmålade huset på gränsen mellan Härderup och Starrarps ora.

Förslaget till verksamheten kom av en ren tillfällighet. På en kväll var planerna klara. Meningen var att inrätta en form av ungdomsgård. Alltså inget diskotek, som var inrättat där för ett par år sedan. Opinionen mot diskoteket var av någon moralisk anledning, för stark.

Den 19 mars 1970 togs alltså huset i besittning av en skara glada, arbetsvilliga och mycket entusiastiska ungdomar. Allt arbete med städning och rengöring gick, som en dans, när alla hjälptes åt. Gemenskapskänslan bland de unga var på topp. De spelade kort, coronne, bordtennis och drack kaffe och dansade.

Redan från början var spritdrycksförbudet på tal och genomfördes totalt efter ett par smärre tråkigare händelser. Det har sedan aldrig varit tal om att ta bort förbudet. Allt skvaller i den stilen har alltså varit obefogat.

Under våren tog planerna på en stor grönsaksodling form. Åkerlappen indelades i 24 rutor, där varje medlem skulle sköta minst en ruta. Trots mindre oenigheter gick trädgårdsarbetet bra, vilket den höga avkastningen vittnar om. Grönsaksförsäljningen gick som beräknat med vinst.

I somras målades huset utvändigt och ytterdörrarna reparerades. Sedan beslöt ungdomarna att måla och tapetsera om ett av rummen, för att man ville ha ett s.k. "finrum". Vidare har köket genomgått en stor reparation. Huset inrymmer en mängd möbler, plus radio, TV och grammofoon och de flesta bekvämligheter.

Vänd.

Alla betydelsefulla beslut, som rör gruppen, ska ske på demokratisk väg. Det finns ingen ordförande eller därmed likställd person, utan endast en kassör. Medlemsantalet har gått upp och ned. Den största nedgången, som förresten kom mycket olämpligt, mitt under vårarbetet i trädgården, var när mer än hälften av antalet kvinnliga medlemmar drog sig ur. Motiveringen var att det inte var roligt längre. Denna händelse är enligt min uppfattning ett tecken på att det fortfarande råder stora normskillnader mellan pojkar och flickor. Flickor ska roas, enligt vad jag kan förstå.

Fördelarna med en fast samlingspunkt av det här slaget är många. En av dem är att föräldrahemmen inte längre behöver vara samlingsplatser.

I "Hused" är gänget stort, vilket innebär att de unga får lära sig att umgås på ett annat sätt än i ett litet gäng där individerna måste uppfylla vissa kray för att accepteras. I "Hused" accepteras alla, som inte medvetet förstör eller själ något. Ungdomarna får lära sig att ge efter på sina krav, gå med på kompromisser och värdesätta kamraternas åsikter. Detta kan vara till nytta i det fortsatta livet, där det gäller att kunna umgås med människor både på arbetet och fritiden.

BP

Här blev lite plats över och då ska jag passa på att önska alla läsare en riktigt god jul. Men pass på affärsidkarna. De kan påverka er till att köpa en massa onödiga saker till jul. Låt det inte bli ett kommersiellt julfirande.

BP

EN SAMLING STENÅLDERSFÖREMÅL

Anton Johansson, från början Starrarpsbo, men numera bosatt i Vollsjö, är en stor samlare av alla möjliga gamla värdefulla saker. Kanske är han mest känd för sina klockor och dett är inom urmakeriyrket han har en av sina verkligt starka sidor.

Anton Johansson har också en mycket stor och fin samling av stenåldersföremål. Dessa föremål, som förresten är flera hundra i antal, har herr Johansson själv köpt upp under årens lopp. I samlingen ingår flintyxor, dolkar, pilspetsar, spjutspetsar, klubbor och många flintspånor. Många av stenåldersföremålen är mycket vackert formade och har trots årtusenden bibehållits helt.

Själv är herr Johansson mycket kunnig i sina dyrgripar och vet exakt hur de en gång har tillverkats av våra förfäder.

De intressantaste i samlingen är naturligtvis de som hittats uppe i Starrarp. På ett speciellt ställe, på den gård han är född, är han säker på att där funnits en stenåldersboplats. Flera stenåldersföremål som hittats där, vittnar om detta. På dessa marker har hittats många flintyxor av vilka fyra är alldeles hela. En flintyxa var tunnackig, vilket är mycket sällsynt. Vidare har han själv hittat en ytterst liten pilspets. Den är fyra centimeter lång och fantastiskt fint bearbetad.

Det här med att samla saker har följt herr Johansson förmodligen genom hela livet, men säger han, någon last ska man väl ha.

BP

HISTORIEN OM DEN MOTSTRÄVIGA KVIGAN.

Hårderupspostens utsände medarbetare i Starrarp berättar om ett lite ovanligt sätt att trotsa en viljestark kviga.

Det var höstas, dagen efter premiärsnön. Alla lantbrukare, som inte tagit hem sina kvigor från sommararbetet fick brottom. (Hoppas jag) Som alla lantbrukare vet kan det ibland bli en konflikt mellan hans och kvigans vilja. Lantbrukaren vill att kvigan ska gå snällt in i stallen, men själv vill hon det inte alltid.

På den här speciella gården var tydligen kvigan fast besluten att stanna ute, ty trots att en stor del av lantbrukarfamiljens muskelkrafter sattes in på att dra och föra på kreaturet, stod hon pall och vägrade att gå de fem sista metrarna fram till stalldörren.

Just då anlände gårdens son i sin bil och en av de tre som var ifärd med att dra och föra kvigan, sa åt bilföraren att han skulle tuta på kvigan. Hon stod emellertid fortfarande lugnt kvar. Då fick föraren en ljus idé. Han körde sakta fram till det viljestarka djuret och med bilen förde han sedan, bokstavligt talat, kvigan bort emot stalldörren. Då insåg kvigan att kampen var förlorad och hon gav efter för bilens hästkrafter.

Detta kan väl sägas vara ett specialexempel på mekaniseringen inom jordbruket och ett originellt och roligt sådant.

ETT AKTUELLT NATURVÅRDSPROBLEM.

Se hit alla husmödrar. För det är väl tyvärr så, att det fortfarande är ni, som sköter disk och tvätt i familjen. Men inget ont, utan att det även för något gott med sig. Ni är nämligen i den utmärkta situationen, att ni i ert arbete kan göra en mycket betydelsefull naturvårdsinsats. Helt enkelt genom att använda rätt tvättmedel.

För omkring tjugo år sedan började vi i Sverige allmänt övergå till de syntetiska tvättmedlen. Konsekvenserna visade sig snart. I dessa tvättmedel finns många naturvårdsfientliga ämnen. De hittills mest kända är fosfaterna. I våra vatten förorsakar fosfaten algväxt, vilket i sin tur ger syrebrist då de allt större algmassorna bryts ned. Då börjar djurlivet dö ut och sjön i värsta fall stinka av förruttnelse. För att denna katastrofala process ska kunna hejdas måste vi övergå till fosfatfattiga tvättmedel. Det finns nämligen sådana i handeln. Dessa tvättmedel är garanterat lika bra, som de farliga fosfatrika medlen. Fosfaterna har bytts ut mot naturvänligare ämnen, vilka har fosfatets goda egenskaper kvar. Som framgår av listan är Tvätt G50 det ofarligaste. Detta tvättmedel köper ni i Perssons Färghandel Vollsjo, där ni även hittar andra ofarliga rengöringsmedel från AB Glyckocid Vadstena. Så då kan vi väl komma överens om att ni vid nästa tvättmedelsinköp väljer Tvätt G50.

	gram fosfat per kg tvätt
Ivory	16
Tag	9
Lita Pastell	8,5
Sunlight	8,5
Dizan	8
Mya Jör	8
Radion 70	7
Mya biologiska Tag	7
Bio Luvil	6,5
Mya Via	6
Mya Surf	6
Tend 4	6
Mya Sulfo	6
Sulfo Pastell	5,5
Fenox	3
Mya Radion	2,5
Tend Maskintvätt	2,5
Tend Alltvätt	2,5
Tend Tvältvätt	2,5
Rang	2,5
Tend Enzym	2
Tvätt XXX G50	1,5

Tabellen och vissa uppgifter i texten är hämtade ur tidskriften Sveriges natur.

En Hårderupsbo fick av någon anledning tillfälle att tala med en polisman i Tomelilla. Då polismannen fick veta, att personen i fråga var från Hårderup, frågade han med mycket djup allvarsamhet: **ÄR DET VERKLIGEN SANT; ATT DET GÅR SÅ VILT TILL DÄR UPPE, SOM JAG HÖRT RYKTE OM?**

I PERSSONS

FÄRGHANDEL

VOLLSJÖ

köper Ni det

fosfatfattiga tvättmedlet

Tvätt G 50

HÄRDERUPS ANDELSBETESFÖRENING.

Härderups andelsbetesförening bildades 1934. Bakgrunden var denna: Staten som på den tiden ägde Härderups boställe, utarrenderade bostället för endast ett år i sänder. P.g.a. den ovissa framtiden ville arrendatorn inte kosta på jorden någonting. Under de tio år som det gick till på detta sätt, kom jorden alltmer i lägervall och ogräs var det enda som frodades på åkrarna. Till slut blev det så dåligt, att staten måste avstå från att få något arrende och vara nöjd bara innehavaren kunde betala skatterna.

Att staten utarrenderade bostället endast för ett år i sänder berodde på att man ville stycka jorden till egna hem. Staten kunde dock inte få några köpare till dessa, eftersom jorden var ganska dyr och den blev sämre för vart år.

Lösningen på problemet med det olönsamma kronobostället kom 1934. Då bildade en del jordbrukare i trakten, med riksdagsman Alfted Nilsson, Steneberg i spetsen, en andelsbetesförening. Föreningens planer godkändes av domänstyrelsen och gick ut på att man från huvudgården skulle avskilja 130 tunnland, varav 90 tunnland åker och resten fäladsmark, för utarrendering till föreningen. Resten av gårdens jord skulle utarrenderas på längre tid än förut.

När betesfältet övertogs låg som nämndes hela den odlade arealen, 90 tunnland, i lägervall. Man fick därför börja med att helträda densamma för att rensa den från ogräs och därefter gödsla den. Den rena fäladsmarken måste rödjas från enebuskar. Här var alltså åtskilligt dyrbart arbete innan jorden kunde besås med betesvall.

Betesfältet uppdelades i 12 fällor och betesgången drevs i två cirkulationer, den ena med sju och den andra med fem vänd

fällor. I den med sju fällor släpptes i den första fällan kor och kalvar. När dessa hade betat några dar, flyttades de till nästa fälla och betet övertogs av ettåriga kvingor. Så flyttades kor och kalvar till fälla n:r 3, kvingorna till n:r 2 och i fälla n:r 1 ryckte hästarna in. Sedan fortsatte det genom alla sju fällorna, varefter man började om från början. I avdelningen med fem fällor börjades med kvingor i sällskap med en tjur, varpå hästarna kom efter.

Redan efter några år konstaterades att försöket med betesföreningen hade slagit väl ut. Nu kunde staten inkassera 2500 kr om året i arrende, mot att före 1934 inte fått en enda krona. Av dessa 2500 kr betalade betesföreningen 1000 och själva bostället resten.

Föreningen fungerade så pass lång tid som 30 år. När själva bostället hade friköpts från staten, ville även andelsbetesföreningen friköpa sin jord. Staten ville emellertid annorlunda. 1964 styckades jorden istället och såldes till lantbrukarna runt omkring. Därmed var betesföreningens saga all.

Det kan nämnas att betesföreningen vid bildandet även var ett politiskt stridsäpple. Socialdemokraterna var överlag motståndare till att föreningen bildades, då man fruktade att föreningen endast skulle komma storbönderna till nytta. I realiteten blev betesmarken en fin tillgång, även för många småbrukare.

MORS VILJA.

Lille Pers hjärtasuck:

- Om far vill å ja vill å min bror vill å min syster vill å Gud vill men ente mor vill, så får vi ente pannekakor te midda ändå.

Ur Det glada Skåne.

APPROPÅ VÅRAM BOKSKOG.

"Naturvård är ju en trivselfråga och som sådan svår att ekonomiskt värdera. Kan man inte prestera ekonomiskt slagkraftiga argument för sina motiv, så kan man lika gärna tala till en vägg, den ger åtminstone inga otrevliga svar." Så säger naturvårdaren Göran Bengtsson i en artikel om bokskogen i tidningen Fältbiologen. I samma artikel ger han också uttryck för sina känslor för bokskogens skönhetsvärden på följande sätt:

"Varje årstid har sin tjusning i en bokskog. Tidigt på våren skimrar marken i regnbågens alla färger av gulsippor, lundarv, skogsviol, ramslök etc. Fåglarna fyller rymden med jublande körsång. I början av maj är bokskogen gudabenådad - den är så skir, så vek och så mjuk att man i ett intetsivt lyckorus tror sig förflyttad till en annan och bättre värld.

Under sommaren är det svalt i bokskogen. Man blir andaktsfull när man vandrar under de mörka valven, förnimmar det svaga suset i lövverket och plötsligt studsar till en strimma ljus som letat sig genom lövmassorna. På hösten är skogen ett inferno av färger, men nu är det lövverket som exponerar sig. Det finns ingen konstnär som kan komponera färger så utsökt och så effektivt som en bokskog. Vintern är den grafiska och arkitektoniska årstiden, då dimman skänker skogen tysthet och fuktighet."

Till sist en fråga: Vad vore Härderupshult utan sin bokskog.

SOM SAJT VA

Nåd e avod,
nåd e rätt,
nåd e kröfted,
nåd e slätt,

nåd vill glisa,
nåd e skomt,
nåd e lyckad,
nåd e domt,

- så e lived,
så e ja,
så e osse
bogens bla.

Nils Ludvig Olsson